תורה אור

מחזיק, מלא אינו מחזיק, אבל מדת הקב"ה מלא מחזיק, ריקן אינו מחזיק שנא' °והיה *אם שמוע תשמע וגו' אם שמוע תשמע ואם לאו לא תשמע ד"א אם שמוע בישן תשמע בחדש °ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע: מיד תינוקות וכו': א"ר יוחנן אתרוג בשביעי אסור בשמיני מותר *סוכה אפי' בשמיני אסורה וריש לקיש אמר אתרוג אפילו בשביעי נמי מותר במאי קא מיפלגי מר סבר למצותה אתקצאי ומ"ס לכולי יומא אתקצאי איתיביה ריש לקיש לר' יוחנן מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן מאי לאו הוא הדין לגדולים? לא תינוקות דוקא איכא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן תינוקות אין גדולים לא? הוא הדין דאפילו גדולים והאי דקתני תינוקות אורחא דמלתא קתני. א"ל רב פפא לאביי לרבי יוחנן מאי שנא סוכה ומאי שנא אתרוג? א"ל סוכה דחזיא לבין השמשות דאי איתרמי ליה סעודתא בעי מיתב בגווה ומיכל (בה) בגווה, אתקצאי לבין השמשות, ומיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא דשמיני, אתרוג דלא חזי לבין השמשות לא אתקצאי לבין השמשות ולא אתקצאי לכולי יומא דשמיני. לוי אמר אתרוג אפילו בשמיני אסור ואבוה דשמואל אמר אתרוג בשביעי אסור בשמיני מותר, קם אבוה דשמואל בשיטתיה דלוי, קם ר' זירא בשיטתיה דאבוה דשמואל דא"ר זירא אתרוג שנפסלה אסור לאוכלה כל שבעה *וא"ר זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא מ"ט? *דינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו וא"ר זירא לא לימא איניש לינוקא דיהיבנא לך מידי ולא יהיב ליה משום דאתי לאגמוריה שיקרא *שנא' °למדו לשונם דבר שקר ובפלוגתא דר' יוחנן ור"ש בן לקיש דאיתמר *הפריש שבעה אתרוגין לשבעה ימים (א) אמר (רב) כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה *לאלתר ורב אסי אמר כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה *למחר במאי קא מיפלגי מר סבר למצותה אתקצאי ומ"ס לכולי יומא אתקצאי ואנן דאית לן תרי יומי היכי עבדינן אמר אביי שמיני ספק שביעי אסור, תשיעי ספק שמיני מותר מרימר אמר אפי' שמיני ספק שביעי מותר, בסורא עבדי כמרימר, רב שישא בריה דרב אידי עביד כאביי והלכתא כאביי, אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב שמיני ספק שביעי שביעי לסוכה ושמיני לברכה ור' יוחנן אמר שמיני לזה ולזה, מיתב כ"ע לא פליגי דיתבינן, כי פליגי לברוכי

דברים כח

שם ל

ירמיה ט

מחזיק · מה שנותנין לתוכו: מלא אינו מחזיק · מה שתוסיף עליו: אם שמוע תשמע · אם הורגלת לשמוע אז תשמע תוכל ללמוד ולהוסיף: ואם לאו · שלא הטית אזן בילדותך לשמוע: לא תשמע · לאחר זמן לא יספיקו בידך: ד"א אם אתה שומע בישן · מחזר על תלמודך ששמעת: תשמע בחדש · תתחכם בו להבין דברים חדשים מתוך דברים ישנים: ואם יפנה לבבך · להתייאש על מה שלמדת כבר מלחזור עליו: שוב לא תשמע · משתפנה לבך לבטלה שוב אין משמיעין אותך דהכי כתיב אם יפנה לבבך ולא תשמע (דברים ל): אסור · לאכילה ואפילו לאחר שילא בה כדמפרש טעמא קסבר לכל שבעת הימים אתקצאי: סוכה אפי' בשמיני אסורה · להסקה וטעמא מפרש לקמן מאי שנא מאתרוג: ואפי' בז' נמי (ב) מותרת · משילא בה ואינה עומדת למצוה עוד דקסבר למצותה אתקצאי ותו לא: מיד תינוקות שומטין כו' · בשביעי קאי במתני' ויש מפרשים מיד תינוקות כלומר מיד אחר סיום מצות לולב התינוקות שומטין את לולביהן כלומר מניחין אותם כמו *שומטו ומניחו בקרן זוית והולכין ואוכלין אתרוגיהן ואין נראה דאמרינן *(בבראשית רבה) מעשה בחסיד א' שנתן דינר לעני והקניטתו אשתו וברח ולא היה לו במה להתפרנס בשביעי של ערבה הלך ושמט אתרוגין מיד התינוקות כדתנן תמן מיד התינוקות שומטין כו' והיה אותו חסיד עובר בספינה דרך כרך אחד והוליכו לבית המלך לאתרוגין דמצוה לרפואה ומכרן ביוקר גדול וחזר לביתו אלמא דגדולים שמטי ליה מיד התינוקות: מאי לאו הוא הדין · באתרוגין של גדולים נמי שרו באכילה: תינוקות דוקא · שלא הוקצה למצוה גמורה אבל של גדולים שהוקצה למצוה גמורה אסורין כל היום: אורחא דמילתא · שאין דרך לשמוט מיד הגדולים את אתרוגיהם: דחזיא לבין השמשות · שהרי מצותה כל היום: אתרוג לא חזי לבין השמשות · משילא בו שחרית: אתרוג אפילו בשמיני אסורה · מיגו דאסירה בין השמשות דשמיני משום דבין השמשות ספק יום הוא ובשביעי אתקצאי לכולי יומא וכיון דבין השמשות אסורה ואע"ג דלא חזיא לבין השמשות אסורה לכולי יומא: קם אבוה דשמואל בשיטתיה דלוי · חזר בו מדבריו ואמר כלוי: קם רבי זירא בשיטתיה דאבוה דשמואל · אמר בבית המדרש בשביעי אסור בשמיני מותר: אתרוג שנפסלה · רבותא נקט דאפילו נפסלה אסורה כל שבעה שמתחילה לשבעה הוקצה אבל בשמיני מותרת: לא ליקני איניש הושענא לינוקא · במתנה עד שלא יצא בו הוא: מקנא קני · דרבנן תקינו ליה זכייה לנפשיה: אקנויי לא מקני · אינו יכול לחזור ולהקנותו לאביו במתנה דלאו בר דעת הוא: ובפלוגתא · הא דרבי יוחנן ורבי שמעון ב"ל איפלוג נמי רב ורב אסי וכיון דקמו רב (ג) אסי ורבי יוחנן בחדא שיטתא הלכתא כוותייהו ואסורה בשביעי ומותרת בשמיני והיינו דקבעי ואנן דאית לן בשמיני תרי יומי היכי עבדינן מי אסרינן ליה ביומא קמא משום ספק שביעי או לא: מרימר אמר אפילו תשיעי ספק שמיני אסורה לא גרסינן לה: שביעי לסוכה · כדמפרש לה לקמן: ושמיני לברכה · שאומר בתפלה וברכת המזון וקידוש את יום השמיני חג עצרת הזה: שמיני לזה ולזה · אף לענין סוכה הוי שמיני ולקמן מפרש ואזיל למילתיה: כולי עלמא לא פליגי דיתבינן בסוכה · בשמיני ספק שביעי ואפילו לר' יוחנן דאמר שמיני לזה ולזה: לברוכי

אתרוג בשביעי אסור · אפילו לאחר שילא בו כמו שמפרש דלכולי יומא אתקצאי ואפי' לריש לקיש דאמר בשביעי מותר היינו לבתר דנפק ביה כדאמרינן למצותה אתקצאי ותימה ר' חנינא דאמר פרק לולב הגזול (לעיל דף לו:) דמטביל ביה בריסא והדר נפיק ביה כמאן דלא כרבי יוחנן ולא כריש לקיש וי"ל כיון דלא אכל ליה כוליה ומשייר בה כשיעור דמלי נפיק ביה שרי אפי' לר' יוחנן ואע"ג דממה נפשך נאסרה כולה ביום ראשון דחסר כל שהוא פסול דלמא רבי חנינא הפריש כולה ליום ראשון ומקצתה לשאר הימים מידי דהוה אז' אתרוגין לשבעת הימים דלקמן בשמעתין ואע"ג דתנאי דמהני בסוכה לא מהני אלא באומר איני בודל מהן כל בין השמשות כדאיתא פרק המביא כדי יין (ביצה דף ל:) והכא ביום ראשון ממה נפשך בודל מכולן הא אמרינן התם אתרוג דמפסקי לילות מימים כל חד וחד באנפי נפשיה סוכה דלא מפסקי לילות מימים כולה כחד יומא אריכתא דמי והיה ר' חנינא מתנה כוליה ליום ראשון ובשאר הימים אינו בודל ממקצתן בבין השמשות שלהן ומיהו קשה דלעיל פרק לולב הגזול (דף לח.) גבי מי שבא בדרך ואין בידו לולב דקתני לכשיבא לביתו יטול על שולחנו משמע בגמרא דמפסיק סעודתו בשביל לולב וכל שכן שלא יתחיל א"כ רבי חנינא היכי מטביל בה בריסא וצריך לומר דהכי קאמר מטביל בה היום ונפיק בה למחר:

תינוקות אין גדולים לא · פירושו במתניתין:

דאי איתרמי ליה סעודתא · אע"ג דלאתרוג נמי מוקצה בין השמשות מטעם ספק יום לא קשיא מידי כדפרישית פ"ק (דף י: ושם בד"ה עד) גבי עיטרה בקרמים וא"ת ולמה לי טעמא דאי איתרמי ליה סעודתא תיפוק ליה דאסור משום איסור סתירת אהל וי"ל דאיצטריך למיסר בשמיני אפי' נפלה בחול המועד הואיל ואתקצאי לשבעה ואפילו בין השמשות מחמת דהוה אכיל בה אם היתה קיימת וכולה כחד יומא כדפריש' כיון דלא מפסקי לילות מימים א"כ לענין נויי סוכה דאין בהם משום סתירת אהל:

אתרוג אפילו בשמיני אסורה · דגזור אתרוג אטו סוכה כדמפרש פ"ק* גבי עיטרה בקרמים: [דף י: ושם ד"ה עד מוצאי]

דינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני · לא דמי לבר שטיא דפ' ארבעה אחין (יבמות דף לח.) דאמרינן כשהוא שוטה וזבן כשהוא שוטה זבין דשוטה גרע ולא קני מקני:

שמיני ספק שביעי אסור · בארץ ישראל דליכא ספיק' לא גזור אטו סוכה אבל בבבל דאיכא ספיקא אע"ג דלא מברך ביה גזור אטו סוכה אבל תשיעי ספק שמיני לא גזור אתרוג אטו סוכה:

מ א מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה כו סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרסה סעיף א:

מא ב מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה טו סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרסח:

מב ג מיי' פ"ח מהל' לולב הל' י סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרנח סעיף ו:

מג ד ה מיי' פ"ז שם הלכה כו סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרסה סעיף א ג:

רבינו חננאל

מדת הקב"ה כלי מלא מחזיק שנאמר והיה אם שמוע תשמע ריקן אינו מחזיק שנאמר ואם יפנה לבבך ולא תשמע כלומר אם הוא פנוי לא תשמע. מדת ב"ו כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק כדכתיב כי לא דבר רק ולמה הוא רק בשביל שאין אתם מתעסקין בו. א"ר יוחנן אתרוג בשביעי אסורה בשמיני מותרת. מ"ט אתרוג כיון דלצאת בו קאי אע"ג דקי"ל כל היום כשר לנטילת לולב מאחר שיצא בו מבע"י בשביעי אינו צריך לו למצוה ולא אתקצאי אלא בו ביום כולו אבל לבין השמשות דיליה לא איתקצאי אבל סוכה דחזיא כל יומא מיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי נמי לכולי יומא דשמיני. ריש לקיש אמר אתרוג אפי' בשביעי מותרת. מ"ס למצותה אתקצאי מתני' כר' יוחנן דתנן מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין את אתרוגיהן. תינוקות אין גדולים לא. ומשני ר"ל הוא הדין דאפילו גדולים. והאי דקתני תינוקות אורחא דמלתא נקט. ואסיקנא לדידן דאית לן תרי יומי הלכך שמיני ספק שביעי אסורה. תשיעי ספק שמיני מותרת. א"ר זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא דמיקנא קני אקנויי לא מקני. ואשתכח האי גברא דאהדר ליה ינוקא לולב דנפיק בלולב דלאו דיליה וכן לא לימא איניש לינוקא יהיבנא לך מידי ולא יהיב דאתי לאגמורי שיקרא שנאמר למדו לשונם וגו'. ולענין סוכה בשמיני ספק שביעי א"ר יהודה שביעי לסוכה לישב בה שמיני לברכה להזכיר בתפלה ובברכת המזון יום שמיני חג עצרת:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשבעה ימים רב אמר כל אחד: (ב) רש"י ד"ה ואפי' בשביעי נמי מותר משילא בו ואינו עומד למצוה עוד דקסבר למצותו אתקצאי: (ג) ד"ה ובפלוגתא וכו' וכיון דקמו רב ור' יוחנן [כן היה לפניו הגי'] . נ"ב מפי' רש"י משמע דגורס רב אמר כל אחד ואחד יוצא בו ואוכלו למחר ורב אסי אמר כל אחד ואחד יוצא בו ואוכלו לאלתר ועיין בתוספות למעלה בדף י ע"ב בד"ה עד מוצאי יום טוב:

[עי' בברכות מ. וצ"ע שנב ראיתי בע"י גרים כאן כמו דאיתי' בברכות]

[עי' תוספות שבת מה: ד"ה אמר ליה]

[ביצה כח.]

[צ"ל בויקרא רבה סדר בחקתי פרשה לז]

[עי' תוספות סנהדרין סח: ד"ה קטן ותוס' גיטין נט. ד"ה קטנים]

[יבמות סב.]

[ביצה ל.]

למחר גי' רש"י

לאלתר גי' רש"ל

---

*אחרי הסוגיא מוסיף זוג צדות בדבין זמן איסור של האתרוג. בתוכת הגמ' מבררת במאי קמיפלגי ר' יוחנן ור"ל

*אחרי הסוגיא הגמ' ממשיכה בדבין איסור מוקצה לגבי האתרוג. בתוך הסוגיא מובאים ב' מימרות של ר' זירא הקשורות

נושא/מבנה △ 2 דעות - עד מתי לולב אתרוג וסוכה אסורה משום מוקצה

למעשה 4 △ 3 דעות בדבין האתרוג:
1. בשמיני מותר
2. מותר אפילו בשביעי
3. אסור אפילו בח'

◇ שאלות בירור בשיטות ר' יוחנן ור"ל

מבנה (הסוגיא) △ ב' מימרות של ר' זירא שהמשות להם דבין ינוקא

נושא בחוץ לארץ שמיני ספק שביעי
1. איסור מוקצה
2. ישיבת סוכה
3. ברכה

מבנה ◇ ב' דעות בדבין הנ"ל

◇ כו"ע/כי פליגי

הבהלת הדמעות בדבין מיתב וברוכי מאברבנן